

Başvuru Numarası : 2024/2301
Toplantı Tarihi/Sayısı : 12.03.2025/51
Karar Numarası : 2025/116
Başvuran : İ.E.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Eskişehir L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, diz altı ampute olduğunu belirten başvuranın, reçeteli ilaçlarının ceza infaz kurumu idaresi tarafından kendisine verilmediği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. 15 aydır Eskişehir L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulduğunu, diz altının ampute olduğunu, kaval kemiğinin dışarıda olması nedeniyle ameliyat edilmesi gerektiğini, raporlu ilaçlarının defalarca dilekçe yazmasına rağmen temin edilmediğini,

b. Ortopedi uzmanı hekim tarafından 3-4 defa ilaç reçete edilmesine rağmen bu ilaçların tarafına verilmediğini, reçeteli ilaçlar yerine etkisiz ağrı kesici krem ve ilaçlar verildiğini, ağrılarının soğuk havada arttığını ve uyuma güçlüğü çektiğini belirterek mağduriyetinin giderilmesini talep etmektedir.

3. Muhatap Eskişehir L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü tarafından gönderilen yazılı görüşte özetle;

a. Reçete edilen ilaçların başvuran tarafından reçete üzerine “teslim aldım” yazılarak ve imzalanarak kendisine teslim edildiği, ancak bazı ilaçların ve muadillerinin depolarda olmaması nedeniyle eczanelerce temin edilemediği, eczaneler tarafından Eskişehir ilinde eczane depolarının ortak olması nedeniyle aynı depolardan ilaç temini ettiklerinin bildirildiği, bu konuda başvurana bilgilendirme yapıldığı, bazı ilaçların ise koğuşa teslim edilmeyip kapıdan kontrollü içirilen ilaçlar olması nedeniyle teslim tutanağının bulunmadığı, ancak günlük olarak kapıdan belirtilen dozlarda kontrollü bir şekilde içirildiği, başvurana reçete edilen bazı ilaçlarının depolarda bulunmadığından Kuruma getirilemediği ve bu sebeple ilacının verilemediği bilgisi verilmesine rağmen, çeşitli mercilere dilekçeler yazdığı,

b. Başvuranın 9/9/2024 tarihinde Kurum Aile Hekimliğince muayene edilerek ortopedi polikliniğine sevk edildiği, 13/9/2024 tarihinde yapılan muayene sonucunda rapora 4/10/2024 tarihinde “revisyon cerrahisi açısından ilgili hekimce kontrolü önerilir” notu düşüldüğü, bunun üzerine başvuranın 4/10/2024 tarihinde ortopedi polikliniğine sevk işleminin gerçekleştirildiği, muayenesi sonucunda “nöroloji polikliniği önerilir” notu

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ile birlikte reçete düzenlendiği, yazılan ilacın depolarda olmaması nedeniyle temin edilemediği, 16/10/2024 tarihinde nöroloji polikliniğine sevkini planlandığı ancak nöroloji uzmanının başka bir birimde görevlendirilmesi nedeniyle işlemin gerçekleştirilemediği ve yeniden sevk planlaması yapılacağı belirtilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından kanuni süresi içerisinde yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...)"

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde: "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun görevleri arasında sayılmıştır.

7. 6701 sayılı Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamında Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükmü yer almaktadır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Ön incelemenin yapılması*" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; "*Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur. ve sonucunda; (...) yönlerinden incelenir.*"

9. Mezkûr Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

10. Mezkûr Yönetmelik'in "*Gerekçeli kabul edilmezlik kararı*" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinin kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

"(2) Ön inceleme aşamasında incelenabilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

12. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini re'sen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini re'sen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda başvuranın, iddia ve talepleri konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

13. *“(1) Acil durumlarda tüm ceza infaz kurumları tıbbi yardıma derhal erişim sağlayacaktır. Özel muamele veya ameliyatı gerektiren mahpuslar ihtisas kurumlarına veya sivil hastanelere sevk edilecektir. (...)”* (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları, 70/175, 17/12/2015, Kural 26.)

14. Avrupa Cezaevi Kuralları'nın *“Sağlık hizmetlerinin sunulması”* başlıklı 46'ncı maddesinin birinci fıkrasına göre; *“Uzman tedavisine ihtiyaç duyan hasta mahpuslar, bu hastalığın tedavisinin cezaevinde yapılmasının mümkün olmaması hâlinde, uzman kurumlara veya sivil hastanelere nakledilmelidir.”*

15. Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (AİÖK)'nin cezaevlerinde sağlık hizmetleriyle ilgili standartlarının *“Doktora erişim”* başlıklı 34'üncü maddesine göre; *“Tutukluların gözetim altında bulundukları süre boyunca, tutukluluk sürelerinden bağımsız olarak her zaman bir doktora erişimlerinin bulunması gereklidir (...) Sağlık hizmetleri, doktora danışma talepleri gereksiz gecikme olmadan karşılanacak şekilde düzenlenmelidir.”* Aynı Standartların 37'nci maddesinde ise; *“Tutukluların hastaneye yatırılması ya da bir uzman tarafından hastanede muayene edilmesi gerektiğinde, hasta sağlık durumunun gerektirdiği aciliyette sevk edilmelidir.”* şeklinde düzenlenme mevcuttur.

16. Başvuranın içinde bulunduğu duruma yönelik ulusal mevzuata bakıldığında ise 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un *“Hükümlünün muayene ve tedavi istekleri”* başlıklı 71'inci maddesine göre *“(1) Hükümlü, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için muayene ve tedavi olanaklarından, tıbbî araçlardan yararlanma hakkına sahiptir. Bunun için hükümlü öncelikle kurum revirinde, mümkün olmaması hâlinde Devlet veya üniversite hastanelerinin mahkûm koşullarında tedavi ettirilir.”*

17. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in *“Hükümlülerin hastaneye sevk ile hastanelerde muayene ve tedavileri”* başlıklı 99'uncu maddesine göre de *“(1) Hükümlünün sağlık nedeniyle bir hastaneye sevkine gerek duyulduğunda durum, cezaevi tabibi tarafından bir raporla derhal kurum en üst amirine bildirilir. (2) Kurumda tedavisi mümkün olmayan hastalığı bulunan hükümlülerin muayene ve tedavileri devlet ve üniversite hastanelerinde gerçekleştirilir.”* denilmiş ve konuya ilişkin Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 6/1/2020 tarihli ve 172 No.lu Genelgesinde de *“Kurum revirinde yapılan doktor muayenesinden sonra bir üst basamak sağlık kuruluşuna sevkı uygun görülenler, kurum idaresine bildirilir ve hastaneye sevk işlemleri gerekli güvenlik önlemleri alınarak en kısa sürede gerçekleştirilecektir.”* düzenlemesine yer verilmiştir.

18. Alıkonulmuş kişiler, alıkonulmanın doğasından kaynaklanan koşullar nedeniyle savunmasız bir

konumdadır. Bu nedenle onların doğrudan ya da dolaylı olarak kötü muamele teşkil edecek tutumlardan korunması konusunda idarenin pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Kişinin fiziksel refahı ve kişiye sunulacak tıbbi koruma da idarenin pozitif yükümlülüğü kapsamında değerlendirildiğinde; mahpusların alıkonulmanın doğasından kaynaklanan zorlukların dışında zorluk ve sıkıntı yaşamaması, insan onuruna uygun bir şekilde sağlıklarının korunması ve gereken tedavi hizmetlerine tam ve zamanında erişebilmesi gerekmektedir (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi [AİHM], *Kudla/Polonya*, B. No: 30210/96, 26/10/2000, para. 94).

19. Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin yaşamlarını ve sağlıklarını koruma konusundaki pozitif yükümlülük, bu kişilerin tıbbi tedavilerine özen gösterilmesini ve yaşamı üzerinde oluşabilecek olası tehditleri engellemeyi de içerir. Uygun bir tıbbi tedavinin sağlanması konusundaki eksiklikler yaşam hakkını koruma yükümlülüğüne aykırılık teşkil edebilir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. *İlhan/Türkiye*, B. No: 22277/93, 27/7/2000, para. 87; *Huytu/Türkiye*, B. No: 52955/99, 16/11/2006, para. 57 ve 58).

20. Anayasa Mahkemesi (AYM) tarafından da konuyla ilgili aynı yönde pek çok kez; “Devletin mahpuslara gerekli tıbbi yardımı sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Gerekli tıbbi yardımın sağlanmadığı veya sağlanmadığının ileri sürüldüğü durumlarda kötü muamele yasağının ihlal edildiğinden bahsedilmesi için bu yükümlülüğün hiç veya gerektiği gibi yerine getirilmediğinin tespit edilmiş olması ve kişinin ağır veya uzun süreli bir acı çekmesine sebebiyet verilmiş olması, belirtilen sonuç ortaya çıkmamakla birlikte kişide tıbbi yardımdan mahrum kalmış olma nedeniyle stres, huzursuzluk, üzüntü veya aşağılanma hissinin vücut bulmuş olması gerekir. Ancak bu gibi durumlar söz konusu ise maruz kalınan muamelenin ihmali de olsa insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele düzeyine ulaşacak ciddiyette olması nedeniyle Anayasa’nın 17’nci maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiği kabul edilebilir.” (AYM, N.K.,B. No: 2019/42821, 21/9/2022, para. 50; aynı yönde bkz. *Hayati Kaytan*, B. No: 2014/19527, 16/11/2016, para. 44) şeklinde karar verilmiştir.

21. Anayasa’nın 17’nci maddesi, cezaevinde tutulan bir hükümlü veya tutuklunun içinde bulunduğu şartların insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını da koruma altına almaktadır. İnfazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışların, mahkûmları özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir duruma sokmaması gerekir. Cezaevinde tutulmanın pratik gerekleri çerçevesinde, mahkûmların sağlık ve esenlikleri gibi hususların yeterli bir şekilde güvence altına alınması ve gerekli tıbbi yardımın sağlanması da insan onuruna yakışır koşulların sağlanması için gereklidir (AYM, *Turan Günana*, B.No: 2015/9042, 4/4/2019, para. 39).

22. Somut olay, yukarıda anılan mevzuat ve kararlar çerçevesinde incelendiğinde, başvuranın Kurum Aile Hekimliğindeki muayenesinin ardından hastaneye sevk işlemlerinin makul bir sürede gerçekleştirildiği, 22/6/2023 tarihli reçetesinde yer alan “*Terromycin Deri Merhemi*” isimli ilacın Kurumun cevabi yazısında belirtilen şekilde başvurana teslim edildiği, ancak reçete edilen “*Neurontin*” isimli ilacın ve muadilinin Eskişehir ilindeki eczanelerin ortak depolarında bulunmaması nedeniyle temin edilememesi nedeniyle başvurana teslim edilememiş ise de Kurumun başvuranı yeniden hastaneye sevk ettiği, bu sevk sonucunda yapılan doktor muayenesi ile reçete edilen başka bir ilacın başvurana teslim edildiği, başvuranın çeşitli sebeplerle muayene ve tetkiklerinin yapılamadığı durumlarda ilgili polikliniklere yeniden sevk planlamasının yapıldığı, dolayısıyla muhatap Kurumun, başvuranın gerektiği şekilde tıbbi bakım ve tedavi almasını sağladığı anlaşıldığından, başvurudaki iddialar kapsamında herhangi bir hak ihlalinin bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

12/3/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye